

MARIBORSKI DELAVEC

Političen list.

Naročnina znaša:

Z dostavljanjem na dom ali po pošti K 5.50 mesečno.
četrtletno K 16.50.
Če si pride naročnik sam v upravništvo po list: Me-
sečno K 5.—. — Inserati po dogovoru.

List izhaja vsak delavnik po 16. uri po-
poldne z datumom drugega dne.

Posamezna številka stane 30 vin.

Uredništvo in uprava:

Narodni dom (vhod iz Kopališke ulice)

Telefon št. 242.

Dr. Avg. Reisman:

Maribor—Špilje—Cmurek.

(Konec.)

Proti Cmureku pelje sicer lepa cesta, ki pa se v občini Ploderšnica, na meji med farama Marija Snežna in Sv. Jakob v Slov. gor. konča in ni nato prav nikake zveze z okrajno cesto, ki pelje iz Maribora in se konča pri cerkvi Sv. Jakoba v Slov. gor., desna stranska proga pa v sredi Št. Jurskega dola. Najvinorodnejši kraji med Marijo Snežno, Sv. Jakobom, Jarenino in Št. Iljem nimajo nikake ceste. Ljudje pa so konservativni, apatični in do skrajnosti nezavedni, tako da so pri zadnjih volitvah naši najboljši možje volili z Nemci v mariborski okrajni zastop, čeprav je ta okrajni zastop popolnoma zanemarjal te kraje.

Treba je torej pomoči in tudi inicijative od zgoraj. Ljudje sami bodo godrnjali in preklinjali, k samopomoči pa se ne bodo nikdar zganili in mi bomo imeli na meji mrtev kapital in

Tugomer.

(K otvoritvi »Slovenskega gledališča«.)

Habent sua fata libelli! L. 1876 je izšel Jurčičev »Tugomer«, a svojo uprizoritev je moral čakati skoraj 43 let. Poiskoval ga je spraviti na oder intendant Fran Milčinski in ga je priredil ne le za oder, nego tudi za — cenzuro, poiskoval sem ga nato uprizoriti jaz z novo priredbo, a oba sva se trudila zaman. Cenzura je ostala neizprosna. Kar pa se ni posrečilo v Ljubljani, je dosegel brez truda vodja slovenskega gledališča v Mariboru, Ivan Kejžar: graška cenzura je Dramatičnemu društvu mariborskemu brez ugovora dovolila uprizoritev »Tugomera«. Cenzor v Gradcu je bil pač komoden gospod, ki nad 40 let stare tiskane igre ni smatral za nevarno. Zato je ni niti prečital. Tako so »Tugomera« igrali opetovano mariborski vrli naši diletantje ter dosegali z njo najlepši literarni in gledališki uspeh.

O »Tugomeru« sta prinesla prvi kritiki Stritarjev »Zvon« in Pajkova »Zora« l. 1876 — prvo obširno oceno je objavil »Rimski Katolik« l. 1895, lepo študijo o obeh Jurčičevih tragedijah pa »Izvestje držav. nižje gimnazije v Ljubljani o šol. letu 1899/1900« iz peresa prof. dr. Jos. Debevca. Edini Stritar je bil s »Tugomerom« povsem zadovoljen: zdi se mu ta drama »povsem dodelana in dovršena, misel, besede, vse izborna! Nič kritike, nič pretresovanja in pojasnjevanja vse je jasno,

vedno pognojeno njivo za sejanje ljulike po nemških hujskačih ob Muri.

Mi sami pa še tudi doslej nismo prav nič storili za te kraje, da bi ljudje lahko rekli: V Jugoslaviji lepo skrbijo za nas. Nasprotno. Mariborski okrajni zastop je že 10 mesecev v naših rokah, a okrajna cesta proti Sv. Jakobu, Jarenini in Sv. Jurju še do danes ni bila posuta, kakor celi vojni čas ne. Sredi ceste so take luknje, da se lahko na vsem lepem zvrne voz in kmalu bo cesta tako razbita, da jo bo treba znova graditi. Tožijo, da ni voznikov. Ali danes, ko leta toliko osebnih luksuznih avtomobilov po cestah, ni mogoče dobiti bencina za tovorni auto, ki bi v par dneh navozil potrebno kamenje za posutje te tako krvavo potrebne ceste? Pred vojno so že gradili podaljšanje te ceste, da bi se združila po Št. Jurskem dolu z ono iz Cmureka. Ali ne bi bil čas, da dogradimo to zvezo sedaj, ko bomo, oziroma smo že odrezani od železnice Radgona—Špilje in sploh gospodarskega stika s

vse razvidno. Vendar pa dostavlja: »Reklo se bode, da je tendenzstück« . . . Janko Pajk sklepa svojo dosti negativnejšo sodbo z besedami: »Sploh pa je Jurčič s tem nemalim poskusom (!) dokazal, da ima dovolj pesniških moči v sebi, tudi kakovo dovršeno tragedijo proizvesti, kakova njegov »Tugomer« ni«.

Vsi naslednji kritiki — izvzemši Ant. Trstenjaka in dr. K. Glaserja, ki sta ponavljala le Stritarjevo sodbo, ker svoje nista imela — so naglašali, da je Jurčič polagal večjo pozornost na značaje in jezik, nego na dejanje svoje drame. Dejanje da ni »enovito«, da se dogodki le zunanje sučejo okrog glavnega junaka, ki pa ni pravo, notranje središče. Dr. Debevec trdi, da v prvih treh činih sploh ni Tugomer glavni junak, nego je Griponi, ki vleče in zapleta zanjke svojega zvitega načrta; šele v 4. in 5. činu pričinja delo Tugomerovo.

Meni pa se zdi, da je Jurčič sam jasno izrazil idejo, jedro svoje drame z besedami umirajočega Tugomera:

»Tvrđ bodi, neizprosen, mož jeklen kadar je braniti časti in pravde naroda in jezika svojega . . .«

Borba optimizma in pesimizma ter poštenosti in podlosti, ta dvojna borba je od vse drame: na eni strani idealni poštenjak, prezaupljivi Tugomer s svojimi pritaši, na drugi strani trezni, previdni, nezaupni Me-

Cmurekom in sosednimi nemškimi kraji? In nove ceste? Ali »voditelji« mislijo na to, ali sploh poznajo te kraje, ljudske potrebe in njegovo mišljenje?

Pred kratkim je neka stranka napovedala v enem teh krajev, kjer lahko zavedene Slovence preštejemo skoro na prstih ene roke, političen shod v šoli, a da ne bi imela preveč »uspehov«, je sklicala konkurenčna stranka v isto šolsko poslopje svoj shod ob isti uri in govornika sta se iz dveh šolskih sobah krepko zmerjala pred očmi začudenega ljudstva. Obe stranki trdita, da sta »kmečki«. Gospodje, tako si nismo predstavljali našega narodnega Vstajenja!

Vprašanje prometnih sredstev je torej predvsem rešiti v teh krajih in tudi nova železniška zveza iz Prekmurja v Maribor naj se kolikor mogoče približa severni meji, ker so je tu ti od boga zapuščeni kraji najbolj potrebni, dotlej pa bi se naj upeljala vsaj avtomobilna zveza.

Imamo pa še seve rešiti nebroj

stislav s svojimi prijatelji. Med njimi tipični zastopniki nemške imperijalistične politike, zavratne, spletkarske, nasilne in brezčasne egoistne. Da morajo v borbi z brezčasnjimi, podlimi, zversko brezsrčnimi nasprotniki podleči lehkoverni, mehki, plemeniti Slovenci Tugomerove stranke: baš to je Jurčič hotel pokazati na usodi Tugomerovi. Tragična krivda Tugomerova torej je, da je idealist in optimist, da sodi Nemce in vse ljudi po sebi. Ko se svoje zmote kruto zave, vzame vso žrtev nase, naloži sam sebi največjo pokoro, stopi — prej glavar — kot prostak v slovensko vojsko in pade kot junak. Kot oporoko pa zapušča svojemu sinu in vsem rojakom potomcem nauk in svarilo: Nemcu ne zaupaj in ne veruj nikoli! Ne poznaj mehko, ne delaj kompromisov z nikomur, kadar gre za čast in pravico svojega naroda! Bodi trđ, neizprosen, jeklen — bodi kakor Mestislav!

Da je bilo med Slovenci — med voditelji in med narodom — vedno več Tugomerov kakor Mestislavov, nam kaže vsa naša zgodovina. Po l. 1870 je zmagovitim Nemcem vzrasla nanovo brezstidna ošabnost in njih brezmejna gospodstvaželjnost je gnala svoje nasilne valove preko naše domovine po vsem svetu. Kot urednik »Slovenskega Naroda« je stal takrat Jurčič v sredi srditega boja z nemško prepotenco. In baš v tisti dobi je čital Lud. Giesebrechtovo delo »Wendische Geschichten aus den Jahren 780 bis

drugih, za razvoj gospodarstva življenjskih vprašanj, v teh krajih. Cele severne Slovenske gorice nimajo na pr. ne enega večjega mlina, in zato so iz vseh navedenih krajev vozili kmetje na mline onstran Mure, posebno po leti, ko v domačih potokih ni vode. Podjetniki, tu so še zlate jame za Vas in obenem za ljudstvo. Samo začnimo že enkrat resnično delati za ljudstvo, ki res trpi vlsed političnega prevrata in čaka na obljubljeni olajšave v svoji Jugoslaviji!

Dr. Vekoslav Kukovec:

Opombe po zboru občin in okrajev.

Če smo 11. in 12. t. m. zborovali za sebe Štajerci, hoteli smo le izvršiti kos potrebnega javnega dela. Zdi se mi, da ima vsakdo vtis, da se je tako delo res izvršilo. Reklo se nam je včasih, da s propovedjo edinstvenosti naroda, enotnosti države, varstva slabših nasproti gospodarsko močnejšim itd. ni nič pomagano ljudstvu. Zdaj smo pokazali, da ne ostajamo samo pri splošnih izrekih, ampak da javni delavci, ki zahtevajo veliko skupnost, tudi drobno delo v vsakem kraju cenijo in ga izvršujejo. S tem, da so govorili poročevalci raznih panog uprave pred zastopniki občin in okrajev marsikaj o mnogih gospodarskih in družabnih potrebah, vse to seveda še ni bilo tudi že izvršeno, dana je pa bila podlaga za prihodnost.

Ako je na primer ravnatelj Smrtnik stvarno dokazal hranilnicam, da napačne bilance delajo, če vodijo nakupno vrednost vojnoposojilnih papirjev, dočim Čehi zapisujejo največ 70 K za 100 K, to gotovo ne bo brez uspeha, ampak so se morale prizadetim oči odpreti. Ne bodo smeli vstrajati pri starem.

Če je poverjenik ministra financ dr. Šavnik dokazal, da deželne štajerske doklade, ki se še naprej pobirajo, s prištetjem tega, kar se je prej deželam odkazalo iz državne blagajne, komaj pokrijejo izdatke deželne uprave za Slovenijo v našem štajerskem okrožju, tudi ta nauk ne bo brez pomena. Naši ljudje morajo iz tega videti, da za sebe mi nismo sposobni

1182«. Iz tega dela je zajel osebo Tugomerjevo, ki je v bitki pri Lečah (Leuzen) zašel v nemško sužnjost, kjer se je dal podkupiti, da je postal morilec svojih sorodnikov in izdajalec naroda. Jurčič je preosnoval zgodovinskega Tugomera ter ga podredil usodnemu vplivu nemškega naseljenca, spletkarja Gripa, ki je zaupnik in orodje mejnega vojvode Geron. Ta Geron je edini prava zgodovinska oseba v drami, predstavljen tako, kakor ga slika objektivna kritika, neusmiljen, brez vesti in srca, zverski krvnik nemškega vladarja Otona I. Nemški zgodovinar Avg. Frid. Gfrörer trdi: »Gero war für die Slaven das verkörperte böse Geschick, ein Würgengel.«

Kot tip fanatičnega katoliškega škofa, ki mu je vzor le krvoločni Karel Veliki, je predstavil Jurčič mogunškega biskupa Hildeberta. Slovansko poganstvo iztreblja ta bestija z ognjem in mečem. »Samo meč naj vero oznaniuje! Slovena treba ni na zemlji božji. Uničiti! Čim prej, tem bolje!« — to so načela tega tipičnega nemškega škofa. On je podnihovalec Geronov, on je, ki ni zadovoljen, da bi slovenske kneze le zajeli in zaprli, nego Bogu na čast in v duhu Karla Velikega odločno zahteva, naj se vzemo Slo-

živeti, ker bi še celo šole morali zapreti, kaj šele, da bi zmogli izdatke za državne skupne naprave, ako bi z dosedanjimi dohodki davkov izhajati hoteli in bi ne bili združeni s Srbi in Hrvati v veliko državno enoto.

Iz poročila poverjenika dr. Oražna smo izprevideli, koliko stane državo vzdrževanje bolnišnic in naši kmeti so z glasnim odobravanjem potrdili, da je poverjenik na pravi poti, če hoče po svojem načrtu zdravstvo na kmetih s pomočjo države dvigniti. Kmetje so tudi videli iz poročil učiteljev naših kmetijskih šol gg. Beleta, Žnidariča, Zidanška in Matjašiča, s kakim globokim znanjem in s kako ljubeznijo se v naših gospodarskih napravah želi napredek.

Iz šolskega poročila poverjenika dr. Vrstovška, temeljitih izvajanj poslanca Brenčiča, opazk župnika Gomiška itd. so videli zborovalci, da delamo lahko složno, četudi imamo ostro ločena politična prepričanja. Obrtniki in kmetje so s takimi zanimanjem pretresali zanimivo poročilo podpredsednika deželne vlade dr. Žrjava o elektrarni na Fali in deset drugih važnih javnih stvari, da so pač morali reči, da se moramo Bogu zahvaliti, če imamo na vladi može takega znanja in rodoljubja, če tudi so doktorji, kar ne ustreza kmečkemu okusu. Bilo je mogoče sporazumno sestaviti sosvet glede likvidacije, v katerem se je brez pomislekov dala ljudski stranki večina in poleg socialistov dalo prvokrat oficijelno zastopstvo tudi novi samostojni kmetijski stranki. Doka je to, da hočemo, da se odgovornost deli. Če smem kaj grajati, moram omenjati, da so bili zastopniki občin in okrajev celo preveč tihi. Ali bodo deželne doklade okrajem tu v pomoč, kdo bode odločeval o deležu istih, kdo bode nadzoroval občinske blagajne, kdo nam jamči, da okrajni odbori in gerenti porabljajo okrajne doklade enakomerno koristno za okraj? O teh važnih stvareh še niti govorili nismo. Ali si je ljubljanska vlada o teh stvareh že na jasnem?

Pogledali smo resno v obraz vprašanju zadolženja občin in okrajev z vojnimi posojili, rešili pa vprašanja nikakor še nismo. Vladi v Ljubljani in v Beogradu smo označili vsaj smer, v kateri naj se skušajo reševati zadolžene občine in sicer s tem, da ostanejo deželne nepremičnine nek jamstveni sklad, ki je pridržan našemu spodnještajerskem okrožju. Stališče vlade moramo kmalu izvedeti, saj je v njeno

vencem »glave s teles«. In ko zve, da so slovenski knezi, na prijateljski gostiji brez orožja sedeči in že vinjeni, po njegovi želji resnično vsi pomorjeni, vzklika Hildebert slovesno blažen:

»Storjeno li? — Bogu v višavi hvala!«

Najdramatičnejši značaj v vsej drami je ženski: Tugomerova babica — Vrza. Osveta je njena edina misel, edini cilj. Nemci so ji ubili tri sinove. Za osveto je vzgajala vnuka Tugomera in za osveto vzgaja pravnuka Rastka. Sovraštvo do Nemcev vcepilja Grozdani, Tugomerovi svakinji, in sovraštvo do Nemcev, ki jih pozna med vsemi najgloblje, je vsaka Vrzina beseda. In ko zaradi zaporednih porazov svojih rojakov obupa nad pravičnostjo božjo, prekolne v blazni besnosti Nemce, njih vnuke in pravnikov pravnuke in kliče nad nje najgroznejše maščevanje:

»Naj bode tisoč let vas drgetanje na tleh ukradenih, do zdaj slovenskih . . . dokler ne zagrmi usoda vaša, slovenski dan! — Gorié tedaj nad vami, kadár na vas naš rod razjarjen plane! Nebo ostani tudi vam gluho na veke, vekom veke!«

korist, da ne pride do polomov. Zavest se je zbudila, koliko politično odgovornost smo prevzeli s tem, da so velike občine Maribor, Celje v naših rokah in da je za njih napredek odgovornost naša.

Če je zbor 11. in 12. t. m. vzbudil v narodu zavest velikih nalog časa, če je utrdil zavest potrebe, da si moremo in moramo sami pomagati začeni pri delu v občini in za občino, tedaj smo po mojem mnenju že nekaj dosegli.

Političen pregled.

Kronski svet v Beogradu. Beograd, 20. septembra. Danes popoldne je bil kronski svet v dvorani ministrskega predsedništva pod predsedstvom Njegovega kraljevskega Visočanstva prestolonaslednika Aleksandra. Prisotni so bili razen ministrov tudi Trumbič, Pašič, Rybač, Smodlaka in Slobodan Jovanovič. Kakor čujemo sta predložila Pašič in Trumbič obširne referate o jako mnogih detajlih, o katerih vlada do sedaj ni bila poučena in ki dajo stvari popolnoma drugačno lice. Kronski svet je trajal od 17. do 20. ure in se bo nadaljeval jutri ob desetih. Potem je bila ministrska seja zaradi vprašanja stavke bančnih uradnikov v Zagrebu in drugih stavk, ki bi se v zvezi z njo mogle razviti — Beograd, 20. septembra. V Beogradu se veruje, da bo Smodlaka in Trumbiču uspelo pomiriti stranke »Politika« javlja, da so možna ponovna pogajanja med Narodnim klubom in Demokrasko zajednico.

D' Annunzio ne gre z Reke. Berlin, 21. septembra. Zadnje vesti iz Reke kažejo, da Nittijevo ministrstvo ni doseglo napram D' Annunziu nobenega uspeha. General Badoglio je poslal dva mlajša častnika kot odposlanca k D' Annunziu. Ta častnika pa sta se priključila D' Annunziu in ostala na Reki. Povelje, naj se vrnejo v Italijo, je od vse posadke izvršilo le 11 častnikov in 117 vojakov. D' Annunzijevo brodogve sestoji iz treh vojnih ladij in ene torpedovke. Po kopnem in po morju so pripeljali mnogo živil za prebivalstvo, ker so vojne ladje entente, ki so v reški luki, dvignile blokado mesta. Razen tega se je italijanska vlada glede dobave živil za civilno prebivalstvo sporazumela z italijanskim Rdečim križem. Vojaki brigade »Regina« so izjavili, da ostanejo na vsak način na Reki. D' Annunzio je izdal na prebivalstvo Benetk proglas, kjer ga pozivlje, naj nasprotuje Nittijevemu ministrstvu. Zbirka, ki jo je začel »Popolo d' Italia«, je že prekoračila vsoto 100 000 lir. Reško vprašanje pa je imelo že vpliv na politične razmere Italije. Kakor javlja »Secolo«, menijo v parlamentarnih krogih glavnega mesta, da je med Tittonijem in Nittijem nastalo glede postopanja proti D' Annunziu nesporazumljenje

Koliko slovenskih mater je od Vrzine dobe — l. 940 po Kristu — tekom celih stoletij takole proklinjalo — koliko slovenskih, srbskih, hrvatskih majk Jugovičev in Vrz je takole klicalo osveto na Nemce tekom še ne povsem minole vojne Prokletstvo se je izpolnilo in se izpolnjuje . . . in se bo izpolnjevalo . . .

Dvojni — Janusov obrav imajo vsi »Tugomerovi« slovenski in nemški značaji: v preteklost in sedanost zro, a vedno so isti; a tudi dejanje ima dvojno lice. Godi se v X. veku, godilo se je nadalje vse kasnejše veke in godilo se je v potencirani besnoči v pravkar pretekli ali svaj potekajoči vojni . . . »Tendenzstück«, je zapisal Štritar, reči pa se mora: drama večne tsiine, tragedija tisočletne borbe med slovansko dobrosrčno mehkonostjo in germansko zverinsko samogoltnostjo.

Od svojega rojstva je »Tugomer« iz srca, iz duše naroda zajeta drama. Aktualna že 43 let, ni bila aktualnejša nikdar tako kot dandanes.

»Tugomer« naj nas uči, kremenj, jeklenj!

Fr. Govekar (Slov. Narod).

in da se mora računati z odstopom Nitija. Na mesto Nitija bi stopil Tittoni. Tudi vesti z mirovne konference so neugodne. Wilson je mirovni konferenci predlagal, naj ne napravi Reke za italijansko mesto, temveč naj bo Reka neodvisna država. Te vesti so novo razočaranje za Italijo in morejo povečati ogorčenje proti zaveznikom.

Boji proti boljševikom. Beograd, 20. septembra. Tukajšnja ruska agencija javlja: Na poljski fronti je inicijativa na poljski strani. Močno napredovanje grožja edino transverzalne črte na Moskvi. Ako bi Poljaki mogli podreti ob Dnjepru in Vitebsku, bi izgubili boljševiki vso obrambno črto. Zaradi tega so boljševiki odpostavili svojo premoč na severno poljsko fronto. General Sevički napreduje od Berezine proti Dnjepru, proti Mogiljevu. Južno od reke Berezine ni bilo nobenih resnih napadov, ker so se boljševiki umaknili na sever. Kaže se uspeh velikega dela britanske misije, ki je opremila armado z vsem potrebnim. Armada je dobila 20.000 pušk, mnogo municije, 40.000 kožuhov in drugega materijala. Osvojitvev Jamburga je važna, ker to mesto obvladuje reko. Delavci in mineri, ki so evakui ani iz uralskega predela, zasedenega po boljševikih, so zaposleni sedaj v državnih tvornicah in delavnicah centralne Sibirije. Delo se živahno nadaljuje. Minister sibirske vlade za poljedelstvo je odredil racionalno eksploatacijo gozdnega bogatstva v Sibiriji. Sekcija za narodno kulturo je organizirala jako dobro delo na sibirski fronti in v sosednji coni. Pripravljene so ročne biblioteke in bioskopi za vojake. Vojaki ruske države poslušajo predavanja o današnji krizi.

Dnevne novice.

Regent Aleksander na Hrvatskem in v Sloveniji. Beogradska „Politika“ poroča: Prestolonaslednik Aleksander bo odpotoval v Zagreb 5. oktobra. V Zemunu ga bo pričakoval hrvatski ban dr Paleček. V Zagreb bo prišel istega dne ob 15. uri popoldne. Zvečer bo v banskem dvorcu, kjer bo prestolonaslednik Aleksander stanoval, svečan banket. V ponedeljek 6. oktobra bo prestolonaslednik v dvorcu sprejemal deputacije velikih županij in svobodnih mest: Zagreba, Karlovca, Osjeka, Varaždina, Reke in Zemuna. Zvečer bo v gledališču slavnostna predstava. Dne 7. oktobra bo velika vojaška parada, ki se je bodo udeležili srbski in hrvatski polki. Potem bo prestolonaslednik Aleksander sprejel v vojašnici 35. pešpolka častniški zbor. Zvečer bo velika narodna veselica. Prestolonaslednik bo obiskal tudi Krapino in Karlovac ter bo tudi prisostvoval narodni svečanosti v Maksimiru, velikim sokolskim vajah in dirki zagrebskega jahalnega kluba. Obiskal bo vseučilišči, akademiji znanosti, knjižnico in vse prosvetne in dobrodelne ustanove v Zagrebu. Katoliške in pravoslavne duhovnike, ki jih bo vodil zagrebski nadškof dr. Bauer, bo sprejel v posebni svečani avdijenci. — Regent prestolonaslednik Aleksander bo obiskal Ljubljano dne 13. oktobra. Program prestolonaslednikovega bivanja v Sloveniji še ni ugotovljen. Regenta bosta spremljala na potovanju vojvoda Mišič in vojni minister general Hadžić.

Klavnični red. Mestni magistrat razglasa: Ker se je za časa vojske udomačila razvada, da so bili klavnica in klavnični prostori vsakemu pristopni, opozarja se z ozirom na § 4. in 7. klavničnega reda za mestno klavnico v Mariboru, z dne 20. febr. 1901, da je vstop na sejmišče, dokler so sejni zaprti, in v klavnico v občle v klavnici zaposlenim osebam dovoljen. Klavne prostore smejo prestopiti edino le mesarji in klavnični uslužbenci. Mladini je vstop brez izjeme prepovedan. Nezaposlenim osebam dovoljuje vstop upraviteljstvo klavnice. Meso, dobrovino, kri itd. v klavnici prodajati je brez izjeme strogo prepovedano. Ker se na klavnici kolje tudi na silovki obolela živina, je smatrati vse klavnične prostore s živ. trgov vred kot okužene. Prestopke tega razglasa se bo kaznovalo po ministrski naredbi z dne 30. sept. 1857 drž. zak. 198 v denarju z 200 kron

ali z zaporom od 6 ur do 14 dni in po §§ 63 in 68 zakona proti živ. kuž. bolez. z dne 6. avg. 1909, drž. zak. 177 in k temu izdane izvršilne naredbe. z zaporom do 2 mesev in v denarju do 600 kron.

Razmere na Koroškem zasedenem po Nemcih. V noči od 2. na 3. avgusta 1919 ob 1. uri je došlo kakih 5 do 6 nemških vojakov od Volkswehra k hiši družine Reichmana, po domače Jesenik v Lipi nad Vrbo. Začeli so razbijati po hiši in zahtevali, naj jim odpro vrata, češ da iščejo nekega jugoslovanskega vojaka. Grozili so s streljanjem in požigom. Eden izmed njih je skozi okno opazil 74 let starega očeta Filipa Reichmanna, kateremu je zaklical, naj takoj odpre vrata, a v istem trenutku že razbil šipo in pričel streljati skozi okno. Sin Rado Reichmann, ki je stražil vežna vrata, je skočil nato v sobo ter ustrelil s samokresom nekoliko krat proti napadalcem. Oče je ležal nezavesten na tleh, trikrat zadet v noge. Nemškega vojaka, ki je streljal skozi okno, je sin Rado Reichmann zadel v trebuh, tako, da se je opotekaje odstranil od okna. Eden njegovih tovarišev ga je nato odvedel na orožniško postajo v polure oddaljeno vas Podravlje, kjer sta izpovedala, da sta šla mimo hiše in da je nekdo streljal za njima. Isti dan zjutraj sta prišla k Reichmannu dva nemška orožnika in napravila površen zapisnik. Doglalo se je, da so bili trije napadalcii od „Sturmkompanie Oblt. Arneitz“ in sicer: Karol Hudrič, sin mesarja in restavraterja v Svetni vasi, Erih Učeser, sin koroškega deželnega poslanca iz Pischeldorfa pri Celovcu in neki Viktor Zdravnik iz Krapfjeja. Karl Hudrič je vsled dobljene rane umrl dne 3. avgusta 1919 v bolnišnici v Beljaku. Druga dva napadala sta pa prosta. — Dne 18. avgusta 1919 ob 14. uri je prišla v hišo sodnijska komisija in sicer bivši sodnik v Rožeku svetnik Friedel, njegov kontorist Stroitz, zdravnik dr. Engstler iz Vrbe ob jezeru in pred Jugoslovani ubegli zdravnik iz Guštanja. Zdravnika sta konstatirala, da je desna noga starejšega Reichmanna dvakrat prestreljena skozi kost in sicer skozi stegno in pod kolonom. Rane so od blizu izstreljenega samokresa. Kost je v stegnu prestreljena, pod kolonom pa je ranjena in prestreljena so neke žile. Desna noga je za štiri centimetre krajša kakor leva noga. Na levi nogi je prestreljeno meso na stegnu. Zdravljenje bo trajalo v najboljšem primeru 30 dni, a Reichmann bo za vse življenje pohabljen. Sodnik Friedel si je ogledal sledove na vratih. Napravil je jako površen zapisnik. Omalovaževal je mnogo stvari, kakor znake železnih drogov na cementovnem ragu, s katerimi so hoteli dvigniti hišna vrata, ter je rekel: „Saj je itak vse zastonj!“ Kakor vse kaže, se zločincem ne bo ničesar zgodilo, pač pa bo kaznovan Rado Reichmann, dasi je imel orožniški list izstavljen od okrajnega glavarstva v Beljaku meseca aprila 1919. Med vojaki nemškega „Volkswehra“, ki še vedno strašijo po naših vaseh, se je razvila grozna propagandā proti družini Reichmanna in tudi proti drugim Slovcem. Grozijo požigom hiše in gospodarskega poslopja in bratu Radu s smrtjo, ako ga dobijo na primernem kraju in ob pravem času. Vsa družina živi v groznem strahu in nevarnosti. — Nemški orožniki so brez vsakega vpliva in moči in dajejo še celo potuho tem ljudem. V takih razmerah živeti je nemogoče in to se godi v pasu B, kjer bi se moral vršiti plebiscit. Vsako svobodno glasovanje bo tukaj nemogoče.

Sokolska prireditve v Studencih. V nedeljo popoldne se je vršila v Studencih javna telovadba mariborskega Sokola, ki je izborno uspeła. Navzlic črnim oblakom se je zbralo več sto ljudi, ki so pazno sledili telovadbi in prostim vajah našega vrlega Sokola. Najprvo je nastopil naraščaj. Zanimivo je bilo gledati dečke in deklice, stare sedem, osem let, kako sigurno poizvajali proste vaje. S svojim nastopom je ta naša mladina spricala, da se našemu Sokolu ni treba bati bodočnosti. V vznešenih besedah se je zahvaljiva naraščaja neka deklica iz Studencev, ki je objubila, da bo tudi v Studencih pričela mladina telovaditi. Proste vaje Sokolic iz Strnišča pri Ptujju in Maribora so bile krasne, izvajale so jih precizno, kar je dokaz, da tudi

naše ženstvo pojmuje velik pomen Sokolstva. Ravnotako lepo so uspele proste vaje Sokolov. Višek prireditve je bila pa telovadba Sokola na orodju. Čeprav je pričelo prav pošteno deževati, je občinstvo vzdržalo do zadnjega. Pa tudi Sokoli se niso ustrašili dežja in so telovadili, kakor pri najlepšem vremenu, čeprav sta bila drog in bradlja mokra. Z eno besedo, mariborski Sokol je s svojo nedeljsko telovadbo pokazal, da se popolnoma zaveda svoje naloge. Pa tudi občinstvo je dokazalo, da zna ceniti delo našega Sokola. Po telovadbi se je navzlic dežju razvila v telovadnici prav animirana zabava. Upajmo, da je tudi materialen uspeh dober.

Cvetlični dan prostovoljne požarne brambe. Za cvetlični dan se je priglasilo le malo število naših slovenskih dam. Ker je delo požarne brambe in njenega rešilnega oddelka človekoljubno in izven vsake politike, je upati, da se bo še več dam priglasilo. V četrtek je zadnji dan za priglasitev.

„Glasbena Matica Maribor“ V pevski zbor „Glasbene Matice“ vpisalo se je do sedaj dokaj lepo število gospa in gospodičen. Nadaljnje vpisovanje vrši se v četrtek, dne 25. t. m. od 17. ure popoldne do 19. ure zvečer na meščanski šoli, Kaiserjeva ulica št. 1, I. nadst. Odbor.

„Glasbena Matica Maribor“ Odbor „Glasbene Matice“ opozarja, da se vrši nadaljnje vpisovanje v šolo „Glasbene Matice“ v sredo, dne 24. t. m. in v soboto dne 27. t. m. vsakokrat od 15. do 18. ure pop. in sicer na meščanski šoli v Kaiserjevi ulici št. 1 v I. nadstropju. Vse podrobnosti glede šole so razvidne iz lepakov. Odbor.

Državno pravnikištvo v Mariboru. Znani Jožef Ornik je dne 22. nov. l. 1918 odposlal znesek po 55.000 K iz mestne hranilnice v Ptujju v Gradec. Ta znesek je nabral Ornik kot župan mesta Ptuj za sezidanje sirotišnice v Ptujju. Pretežno se nahaja v tej svoti slovenski denar. Zbirka 55.000 K je bila last mestne občine ptujske. Mi vabimo državno pravnikištvo prav vljudno, da se živo zanima za vprašanje, je li dejanje Ornikovo ne spada pod kak š. k. z. in to v kljub temu, da je dejanje storil Jožef Ornik? ...

Mestni sosvet ptujski je razpustil dosedanje gremijalne in nemške trgovske in obrtne nadaljevalne šole v Ptujju ter sklenil ustanovitev novih. Mestna občina je prevzela tretjino stroškov.

Pred kolodvorom v Ptujju postavi Josip Gajser, zasebnik na Hajdini, čeden lesen šotor, v katerem bo točil pijače in prodajal živila.

Domače perilo. Nič bi ne imeli proti temu, ko bi v dežju in nalivu progovna sekcija koroške proge Maribor vsaj površno kolodvorske ceste ogledala. Kmalu bo minilo leto dni, odkar opazujemo nered na tej prometni stezi. Ne vemo, zakaj se za snaženje zasipanih cestnih jarkov, obstoječih luž in dokolenskega blata, ta zaspana družba ne pobriga. Ali ni snaga in red ceste glavni pogoj javnega prometa in za zdravje ob tej cesti bivajočega ljudstva. Ker večina te zanemarjene ceste v občini Studenci leži, se slavni občinski urad naprosi vse potrebne ukrepe storiti, da se ne bode vsaj občinski ugled ponižal med zamazano hribovsko vas.

Zadnje vesti.

(Posebna telefonska in brzojavna poročila „Mariborskemu delavcu“).

Vprašanje Reke.

Lugano, 21. septembra. V merodajnih listih severne Italije se opaža preokret, ki ga je povzročil v različnih mestih razširjeni oklic, v katerem pozivlja D' Annunzio k uporabi proti vladi. Ta oklic je že imel učinek, da je mnogo aktivnih častnikov izjavilo v „Popolo d' Italia“, da so pripravljene slediti pesnikovemu klicu; med temi se nahaja tudi mornarski častnik Rizzo, ki je v vojni vsled svojih junaštev postal popularen in je sedaj prišel na Reko. Pred svojim odhodom iz Italije je pozval vojake z apelom, v katerem slavi D' Annunzijevo dejanje. — Že začnajo umevati velikansko nevarnost, ki proti Italiji vsled kršenja discipline v oboroženi sili.

Sport.

Nogometne tekme. Prijatelji športa so bili v nedeljo močno razočarani. Blagonsen dež, ki je bil za naše kmetovalce tako potreben, jih je takrat prevaril. Kljub temu se je zbralo nekaj strastnih igralcev in gledalcev. Najprej je tekmovalo moštvo letalskega kluba z Rapidovim moštvom Ia (8:2 v prid Rapidu) »Aero« ni razpolagal s tako dobrimi močmi kakor pri zadnji tekmi z »Mariborom«. Bilo je par prav neizvežbanih igralcev. Ni čuda, da so podlegli proti staremu, dobro izvežbanemu moštvu, kakor ga ima tukajšnji nemški klub »Rapid«. Druga igra je bila vsekakor bolj zanimiva. Nastopil je »Maribor« proti akadem. moštvu »Rapida«. Igra je obetala biti zelo energična in povsem zanimiva. Igralo se je približno le 20 minut. V tem času je dosegel »Rapid« po ostrem boju v kazenskem prostoru svoj gol. Smatram se dolžnega izreči hvalo marib. golmanu. Prisotnost duha, ki jo je pokazal pri odbijanju nevarnih sunkov je res vredna priznanja in je žela tudi obilo hvale pri gledalcih. Nekaj pa mi ni bilo po godu. Igralca (d. krilo), ki je dobro izvežban za golmana, naj se ne uporabi za drugo stroko, kjer ni na svojem mestu. Kotor je imel »Maribor« dva, »Rapid« enega. Igra se je morala radi neugodnega vremena zaključiti že pred prvo polovico in se ni nadaljevala. Sodnik g. Rebolj je vodil igro na splošno zadovoljnost. Ker so bili gledalci oropani zanimive in mnogo obetajoče igre, upam, da se bode tekma prihodnjo nedeljo ponovila. S. L.

MALA OZNANILA.

Igralca glasovirja se išče za plesne vaje (dvakrat tedensko). Pisemne ponudbe z navedbo zahtev na upravo. 3-1

Slovenci! Slovenke! Govorite povsod samo slovenski!

I. Mariborski bioskop

Tegetthoffova cesta.

Največje in najimnitnejše kino-podjetje v Jugoslaviji.

Od srede 24.—26. septembra 1919:

Fatina skrivnostna roka

Krasna drama v 4 dejanjih

Goreči vlak

Drama v 2 dejanjih

Vsako sredo in soboto novi spored!

Predstave se vrše vsaki dan ob 18. in 20. uri, v nedeljah in praznikih ob 15., 16., 18. in 20. uri zvečer.

Karel Kocijančič

kamnoseško odetje

Maribor, Schillerjeva ul. 25

priporoča

svojo veliko zalogo nagrobnih spomenikov iz marmorja in granita.

Prevzame tudi vsa v to stroko spadajoča dela.

Trgovina kolonijalnega blaga na debelo in drobno

Vladimir Pavlišek

Maribor, Grajska ul. 16

se priporoča!

J. Božič

Maribor, Tegetthoffova cesta 34

Modni atelije za gospe in gospode. Naročila po meri se solidno in točno izvrše. Vojaške uniforme se izgotovijo v najkrajšem času.

Zaloga svakovrstnih oblek za moške in dečke, kakor tudi vojaške čepice ter epolette.

A. Vertnik

trgovina z mešanim blagom in premogom

Sodnijska ulica 17

priporoča se občinstvu.

Restavracija na južnem kolodvoru v Mariboru

se priporoča potujočemu občinstvu.

Priznana izborna kuhinja. Pristna vina in sveže pivo.

Fr. Stickler.

Raznašalci časopisov

invalidi, dobe lep zaslužek. Zglašite naj se v upravnishtvu „Mariborskega delavca“.

Potrebujem več

drvarjev in oglarjev.

Plača in hrana po dogovoru.

12-9

DRAGO KOBİ, lesna trgovina, Maribor.

Zdravilišče Rogaška Slatina

(poprej Rohitsch-Sauerbrunn)

Začetek zdraviliške sezije 15. maja 1919. Vsi zdraviliški pripomočki na razpolago. Živila so preskrbljena. Prospekte razpošilja in na uprašanja odgovarja Ravnateljstvo državnega zdravilišča „Rogaška Slatina“.

Pohišstvo

Spalne, jedilne in gosposke sobe, kuhinjska oprava, podložki, modroci, otomane, spalnici in dekoracijski divani, postelje, omare, mize in stoli iz mehkega in trdega lesa, železne postelje in umivalniki ter vse vrste lesenega, železnega in tapciranega pohištva v vsakem slogu od proste do najfin. izvršitve po jako nizkih cenah pri trdki za pohištvo

KAREL PREIS, Maribor
Stolni trg št. 6.

Svoboden ogled!

Ceniki zastoj!

Inserati v našem listu imajo največji uspeh!

Zveza jugoslovanskih železničarjev, podružnica Maribor

priredi dne 5. oktobra 1919 ob 15. uri v vseh javnih prostorih Narodnega doma v Mariboru

veselico

s godbo, petjem, šaljivo pošto, plesom, vinsko trgatvijo in srečolovom.

Opozarjajo se vsa narodna društva na to prireditve in se prosijo, da se ozira na to veselico.

Vse narodne in prijatelje društva prosimo za prostovoljne prispevke in darila za srečolov in si dovoljujemo opozarjati slavno občinstvo na veliko važnost te narodne organizacije. Prispevki in darila za srečolov se bodo pobirala od članov Zveze s polami, ki so žigosane in podpisane od predsedstva podružnice. Dotični cenjeni darovalci, h katerimi ne pridejo člani s polami, naj blagohotno pošljejo darila na hišnika Narodnega doma v Mariboru s tozadevnim naročilom.

Vahimo vsa društva in korporacije, da opozorijo člane na to prireditve. Občinstvu se bo nudil lep večer.

V zalogi »Tiskovne zadruge« v Mariboru je izišla brošura

„Jugoslovanska mučenika Zrinski in Frankopan“

Spisal Matija Pirč, profesor v Mariboru.

Brošura stane 1—K, s poštnino 1'05 K Dobi se v vseh knjigarnah. Šolskim vodstvom pri večjih naročilih 10% popusta.